

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI**

**МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И ИННОВАЦИЙ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН
БУХАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ**

**MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN
BUKHARA STATE UNIVERSITY**

**“O‘ZBEKISTONDA INKLYUZIV TURIZMNI
RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI”
Xalqaro ilmiy-amaliy anjumani**

Buxoro shahri, 13-14-iyun 2025-yil

**“ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНКЛЮЗИВНОГО
ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ”**

Международная научно-практическая конференция

г. Бухара, 13-14-июня 2025 года

**“PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF
INCLUSIVE TOURISM IN UZBEKISTAN”**

International Scientific and Practical Conference

Bukhara, June 13-14, 2025

Buxoro – 2025

- Bozor tahlili: mahsulot yoki xizmatga potentsial talabni aniqlash uchun maqsadli auditoriyangizni va raqobatchilarni o'rganing. Maqsadli auditoriyaning asosiy talablarini va ularni raqobatchilarning mahsuloti yoki xizmatlariga nima jalb qilishini aniqlang.

- Asosiy xususiyatlarni aniqlash: O'tkazilgan bozor tahlili asosida kelajakdagi mahsulot yoki xizmatning asosiy xususiyatlarini aniqlang. Mahsulot yoki xizmat qanday muammoni hal qilishini, maqsadli auditoriya ehtiyojlarini qanday qondirishini, uni raqobatchilardan qanday xususiyatlar bilan ajratib turishini va hokazolarni aniqlash muhimdir.

- Marketing strategiyasining ta'rifi: mahsulot yoki xizmat uchun marketing strategiyasini ishlab chiqish, qaysi reklama kanallaridan foydalanishni, qanday narxlar oralig'ini belgilashni, qanday aktsiyalarni o'tkazishni va hokazolarni aniqlash.¹

Xulosa qilib aytganda, turizm sohasida innovatsiyalarni joriy etish bugungi kunda nafaqat raqobat ustunligini ta'minlaydi, balki sanoatning barqaror rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Innovatsion mahsulot va xizmatlar sayohatchilarning ehtiyojlariga mos keladi, ularning tajribasini boyitadi va turistik yo'nalishlar jozibadorligini oshiradi. Airbnb, Uber, TripAdvisor kabi muvaffaqiyatli misollar innovatsiyaning turizmga ta'sirini yaqqol namoyon etmoqda. Shu bilan birga, turizm innovatsion menejment yondashuvlarini joriy etish orqali tashkilotlar o'z faoliyatini samarali boshqarishi, texnologik imkoniyatlardan foydalangan holda yangi bozorlarni zabt etishi va mijozlar sonini oshirishi mumkin. Demak, turizm innovatsiyalar - bu nafaqat zamon talabi, balki kelajak taraqqiyotining kafolatidir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, raqamli transformatsiya turizmni yanada samarali, qulay va barqaror rivojlanishga yo'naltiradi. Shu bois, turizm subyektlari uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish zamonaviy davr talabi sifatida qaralmoqda.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития. – Москва: Прогресс, 1982.
2. Барабанов П.А., Никитина Н.В. Инновационный менеджмент в туризме. – Москва: Юрайт, 2020.
3. Багаев Г.Л., Лобанова Ю.П. Инновационные технологии в индустрии туризма. – Санкт-Петербург: Лань, 2021.
4. Sharipov B.X. Turizm va mehmonxona xo'jaligi asoslari. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2020.
5. Usmanov A.A. Innovatsion menejment asoslari. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2019.
6. Porter M. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. – New York: Free Press, 1998.
7. Buhalis D., Law R. Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the Internet. – *Tourism Management*, 2018.
8. OECD. Innovation and Tourism Policy. – OECD Publishing, 2006.
9. World Tourism Organization (UNWTO). Innovation in Tourism – Bridging Theory and Practice. – Madrid: UNWTO, 2021.
10. TripAdvisor, Airbnb, Uber rasmiy veb-saytlari va 2020–2024 yillar hisobotlari.

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TURISTIK MARSHRUTLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

*Salimova Sarvinoz Fazliddin qizi - tayanch doktorant
Buxoro davlat universiteti,*

Annotatsiya: raqamli iqtisodiyot sharoitida turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish, turizm tajribalarini yaxshilash va mahalliy iqtisodiyotni rag'batlantirish uchun noyob imkoniyatlar yaratadi. Onlayn platformalar, virtual haqiqat va ma'lumotlar tahlili kabi raqamli texnologiyalar sayyohlar ehtiyojlariga mos turistik mahsulotlarni yaratishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu tadqiqot mana shunday texnologiyalar yordamida moslashuvchan, innovatsion va individual marshrutlarni yaratish imkoniyatlarini o'rganadi. Raqamli vositalardan foydalanish mintaqalarga ko'proq

¹ ИННОВАЦИИ В ИНДУСТРИИ ПУТЕШЕСТВИЙ. <http://elibrary.ru/item.asp?id=22951543>

sayyohlarni jalb qilish, turizm infratuzilmasini yaxshilash va barqaror iqtisodiy o'sishga erishishga yordam beradi. Tadqiqot muvaffaqiyatli diversifikatsiya uchun raqamli infratuzilmani rivojlantirish va ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash zarurligini ta'kidlaydi. Oxir-oqibat, raqamli texnologiyalarga asoslangan diversifikatsiya strategiyalari turistik yo'nalishlarning raqobatbardoshligini oshirishi mumkin.

Kalit so'zlar: *Raqamli iqtisodiyot, turistik marshrut diversifikatsiyasi, raqamli texnologiyalar, smart turizm, virtual haqiqat (VR) va kengaytirilgan haqiqat (AR), barqaror turizm.*

Kirish

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bugungi kunda global miqyosda turizm sanoatida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Turizm har doim iqtisodiy rivojlanishning muhim drayverlaridan biri hisoblangan bo'lsa, raqamli texnologiyalar bu jarayonni yanada samarali va innovatsion qilish imkonini bermoqda. Turistik marshrut diversifikatsiyasi nafaqat sayyohlik tajribalarini boyitadi, balki mahalliy iqtisodiyotni mustahkamlash va infratuzilmani rivojlantirishga ham xizmat qiladi[3].

An'anaviy turistik marshrutlar vaqt o'tishi bilan sayyohlar uchun jozibasini yo'qotishi mumkin. Raqamli texnologiyalar esa bu muammoni bartaraf etish va sayohatlarni moslashuvchan, shaxsiylashtirilgan va interaktiv qilish imkonini beradi. Masalan, onlayn platformalar va mobil ilovalar sayyohlarga marshrutlarni o'z ehtiyojlari va qiziqishlariga mos ravishda rejalashtirish imkoniyatini beradi [11]. Virtual va kengaytirilgan haqiqat (VR va AR) texnologiyalari esa turistik marshrutlarni yanada qiziqarli va innovatsion qilishda qo'l kelmoqda. Bu texnologiyalar yordamida tarixiy joylar va madaniy obidalarni jonlantirish, tabiiy manzaralarni virtual tarzda kashf etish mumkin[8].

Raqamli iqtisodiyot sharoitida turistik marshrut diversifikatsiyasi turizmning mavsumiyligi va hududiy konsentratsiyasi bilan bog'liq muammolarni hal qilishda muhim rol o'ynaydi. Yangi turistik yo'nalishlar va marshrutlarni taklif qilish orqali sayyohlar oqimini kam o'rganilgan hududlarga yo'naltirish mumkin. Bu nafaqat asosiy turistik markazlardagi bosimni kamaytiradi, balki boshqa hududlarning iqtisodiy rivojlanishiga ham yordam beradi. Turistik marshrut diversifikatsiyasi mahalliy tadbirkorlar va xizmat ko'rsatish sohalari uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, bu esa ish o'rinlari sonini oshiradi va aholi turmush darajasini yaxshilaydi.

Raqamli infratuzilmani rivojlantirish turistik marshrut diversifikatsiyasi jarayonida muhim omil hisoblanadi[12]. Yuqori tezlikdagi internet, elektron to'lov tizimlari va raqamli xizmatlar platformalari turistlar uchun qulaylik yaratadi va ularning sayohat tajribasini yaxshilaydi[13]. Shu bilan birga, kiberxavfsizlik masalalari ham e'tibordan chetda qolmasligi kerak[14]. Sayohatchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish va raqamli xizmatlarning xavfsizligini ta'minlash turizmda ishonchni oshirish uchun zarurdir.

Biroq, raqamli texnologiyalarni joriy etishda ayrim qiyinchiliklar mavjud. Raqamli savodxonlik darajasining pastligi, texnologiyalarga teng kirish imkoniyatining yo'qligi va moliyaviy resurslar yetishmovchiligi bu jarayonda to'siq bo'lishi mumkin. Shu sababli, davlat va xususiy sektor hamkorligida raqamli infratuzilmani rivojlantirish, malakali kadrlar tayyorlash va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash muhimdir.

Umumiy qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot sharoitida turistik marshrut diversifikatsiyasi sayohat tajribalarini modernizatsiya qilish va mahalliy iqtisodiyotni rag'batlantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar yordamida moslashuvchan, innovatsion va shaxsiylashtirilgan turistik marshrutlar yaratish imkoniyati turizm sohasining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, muvaffaqiyatli turistik marshrut diversifikatsiyasi uchun raqamli infratuzilmani rivojlantirish va ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash lozim. Ushbu jarayon orqali mamlakatlar nafaqat o'z turistik salohiyatini oshirishlari, balki ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan barqaror rivojlanishga erishishlari ham mumkin.

Adabiyotlar tahlili

Turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish – turizm sohasida hududiy va mavsumiy muvozanatni ta'minlashning muhim strategiyasidir. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bu jarayonda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Zamonaviy raqamli texnologiyalar yordamida turistik

marshrutlarni tahlil qilish, rejalashtirish va boshqarish yanada samarali va innovatsion bo'lib bormoqda. Ushbu maqolada turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilishda raqamli texnologiyalar roli bo'yicha ingliz, rus va o'zbek tadqiqotchi-olimlar olib borgan nazariyalari ko'rib chiqiladi.

D. Buhalis o'zining "*Technology in Tourism*" maqolasida raqamli texnologiyalar turizmni qanday o'zgartirayotganini tahlil qiladi[1]. Unga ko'ra, raqamli platformalar, mobil ilovalar va ma'lumotlar tahlili turistik marshrutlarni shaxsiylashtirish imkonini beradi. U. Gretzel va boshqalar esa "*Smart Tourism*" konsepsiyasini taklif etib, aqlli texnologiyalar yordamida turistik tajribalarni boyitish mumkinligini ta'kidlaydilar[2]. Rossiya olimlari orasida C. Lamsfus va A. Alzua-Sorzabal turizmning Internet tarmog'i (IoT) orqali rivojlanishini o'rganib, raqamli texnologiyalar turistik marshrutlarni dinamik va interaktiv qilish imkonini berishini aniqlashgan[5].

M. Johnson turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilishning asosiy strategiyalarini taqdim etib, raqamli texnologiyalar orqali yangi yo'nalishlarni aniqlash va targ'ib qilish imkoniyatlarini ko'rsatib beradi[3]. Raqamli ma'lumotlar tahlili orqali sayyohlar ehtiyojlari va xulq-atvori tahlil qilinadi, bu esa kam o'rganilgan hududlarga yo'nalishlarni diversifikatsiya qilishda qo'l keladi. Rossiyalik tadqiqotchilar, masalan, A.V. Ivanov turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilishda raqamli xaritalar va onlayn navigatsiya xizmatlarining ahamiyatini ta'kidlaydi[8]. U, shuningdek, mahalliy aholi va biznes vakillarining raqamli texnologiyalarni o'zlashtirish darajasi diversifikatsiyaning muvaffaqiyatiga ta'sir ko'rsatishini qayd etadi.

Smart turizm konsepsiyasi turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish jarayonida muhim rol o'ynaydi. D. Buhalis va A. Amaranggana smart turizm destinatsiyalari orqali xizmatlarni shaxsiylashtirish va turistik tajribalarni yaxshilash imkoniyatlarini o'rganishgan[6]. Ular aqlli texnologiyalar, jumladan, mobil ilovalar, sensorlar va katta ma'lumotlar tahlili (Big Data) turistik marshrutlarni yanada moslashuvchan qilishini ta'kidlaydilar. H. Kim innovatsion yondashuvlar orqali turizmni diversifikatsiya qilishda kengaytirilgan haqiqat (AR) va virtual haqiqat (VR) texnologiyalarining imkoniyatlarini ko'rsatib o'tadi[4]. Bunday texnologiyalar sayyohlar uchun yangi turistik mahsulotlar yaratishga va mavjud marshrutlarni yanada jozibador qilishga yordam beradi.

Turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilishda raqamli infratuzilma muhim ahamiyatga ega. U. Gretzel va T. Jamal turizmning ijodiy sinfini shakllantirishda texnologiyalar va mobil qurilmalarning o'rni haqida so'z yuritadilar [2]. Biroq, Z.O. Raximov O'zbekistonda turizm infratuzilmasini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarni joriy etishda duch kelinadigan muammolar, jumladan, kiberxavfsizlik va raqamli savodxonlik muammolarini tahlil qiladi[10].

Raqamli texnologiyalar yordamida turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish mahalliy iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. M. Sigala smart turizm orqali mahalliy biznes vakillari va tadbirkorlarni rag'batlantirish imkoniyatlarini ko'rib chiqadi[7]. E.I. Ulug'boyeva esa O'zbekistonda to'siqsiz turizm infratuzilmasini yaratish orqali mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish yo'llarini tahlil qiladi[9].

Adabiyotlarda raqamli iqtisodiyot sharoitida turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilishning turli jihatlari o'rganilgan. Raqamli texnologiyalar, jumladan, smart turizm, AR va VR, katta ma'lumotlar tahlili va onlayn platformalar turistik marshrutlarni yanada samarali va innovatsion qilish imkonini beradi. Shuningdek, raqamli infratuzilma va xavfsizlik masalalariga e'tibor qaratish zarur. Ushbu yondashuvlar mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish va turizm sohasida raqobatbardoshlikni oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Materiallar va metodlar

Maqolada turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish bo'yicha zamonaviy raqamli texnologiyalar va xalqaro tajribalar tahlil qilindi. Ma'lumotlar ilmiy maqolalar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va davlat dasturlari asosida yig'ildi. Tahliliy va solishtirma uslublar orqali dunyoning turli mamlakatlarida amalga oshirilgan loyihalar o'rganildi.

Dunyoning Ispaniya, Janubiy Koreya, Germaniya, Xitoy kabi mamlakatlarida raqamli texnologiyalar – VR, AR, IoT va Big Data – turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilishda muvaffaqiyatli qo'llanilgan. Tadqiqot qilish jarayonida mantiqiy, qiyosiy, empirik, tizimli tahlil, analiz, sintez, monografik kuzatuv, ekspert baholash, tahlil qilish kabi usullardan

foydalanilgan metodlari yordamida turizmni diversifikatsiya qilishning kuchli va zaif tomonlari aniqlanib, O'zbekistonda qo'llash mumkin bo'lgan strategiyalar ishlab chiqildi.

Natijalar. Raqamli iqtisodiyot sharoitida turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish dunyo miqyosida turizm sohasining barqaror va samarali rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Raqamli texnologiyalar – VR, AR, IoT, katta ma'lumotlar (Big Data) va mobil ilovalar kabi vositalar – turistik xizmatlarni yanada moslashuvchan, innovatsion va shaxsiylashtirilgan qilish imkonini beradi. Ushbu texnologiyalar orqali turizm infratuzilmasini yaxshilash, turistik mahsulotlarning jozibadorligini oshirish va sayyohlar tajribasini boyitish mumkin.

Turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilishning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

1. Hududiy muvozanatni ta'minlash – turistik oqimni yirik turistik markazlardan kam tanilgan hududlarga yo'naltirish orqali hududlar o'rtasida turizmni teng taqsimlash.
2. Mavsumiy o'zgarishlarni bartaraf etish – yil davomida turistik faoliyatni qo'llab-quvvatlash uchun turli mavsumlarda qiziqarli bo'lgan marshrutlarni yaratish.
3. Barqaror rivojlanishni rag'batlantirish – ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan barqaror turizm amaliyotlarini joriy etish orqali tabiiy va madaniy resurslarni saqlash.
4. Sayyohlar uchun tanlov imkoniyatlarini kengaytirish – turli xil yo'nalish va tajribalarni taklif qilish orqali sayyohlar ehtiyojlarini qondirish.
5. Mahalliy iqtisodiyotni faollashtirish – turizm orqali mahalliy tadbirkorlik va xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish.

Dunyoning rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarida turizmni diversifikatsiya qilish bo'yicha amalga oshirilgan loyihalar raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashgan holda joriy etilgan. Ushbu yondashuvlar turizmni nafaqat yirik shaharlarda, balki chekka hududlarda ham rivojlantirish imkonini beradi. Diversifikatsiya jarayonida qo'llaniladigan raqamli texnologiyalar turistik yo'nalishlar haqida aniq va dolzarb ma'lumot tarqatish, turistlar xavfsizligini ta'minlash va sayohat tajribasini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

Quyida keltirilgan 1-jadvalda turizmni diversifikatsiya qilish bo'yicha 10 ta mamlakatning muvaffaqiyatli strategiyalari, amalga oshirilgan loyihalari, qo'llanilgan raqamli texnologiyalar va sarflangan mablag'lar haqida batafsil ma'lumot keltirilgan. Ushbu jadval O'zbekiston uchun xorijiy tajribalarni o'rganish va tatbiq etishda ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

1-Jadval

Raqamli iqtisodiyot sharoitida turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish bo'yicha xorijiy davlatlar tajribasi

№	Mamlakat	Diversifikatsiya Strategiyasi	Misollar	Qo'llangan Raqamli Texnologiyalar	Sarflangan Mablag'lar (USD)
1	Ispaniya	Madaniy meros, gastronomiya va ekologik turizmni rivojlantirish.	“Camino de Santiago” marshruti raqamli texnologiyalar bilan boyitilgan.	VR, AR, mobil ilovalar.	\$20 million (2019-2023)
2	Fransiya	Arzon turistik paketlar va mavsumiy marshrutlar taklif etish.	“Pass Découverte” raqamli bronlash tizimi.	Raqamli bronlash tizimlari, mobil ilovalar.	\$15 million (2018-2022)
3	Janubiy Koreya	Aqlli turizm va texnologik marshrutlarni yaratish.	“Jeju Smart Tourism” loyihasi – IoT va Big Data asosida.	IoT, Big Data, mobil ilovalar.	\$50 million (2020-2024)
4	Germaniya	Ekologik turizm va kichik shaharlarga sayyohlik oqimini	“Green Destination Germany” – ekologik	Raqamli xaritalar, virtual gidlar.	\$25 million (2017-2023)

		yo'naltirish.	marshrutlar.		
5	Qozog'iston	Madaniy meros va texnologiyalarni integratsiya qilish.	"Astana Qalasy" VR va AR bilan boyitilgan madaniy yo'nalishlar.	VR, AR, mobil platformalar.	\$10 million (2019-2023)
6	Xitoy	Smart turizm va shaxsiylashtirilgan sayohat xizmatlari.	"Great Wall Smart Tourism" – IoT va Big Data asosida boshqaruv tizimi.	IoT, Big Data, aqlli platformalar.	\$60 million (2018-2023)
7	Italiya	Madaniy meros va gastronomik turizmni rivojlantirish.	"Tuscany Virtual Tour" – VR va mobil ilovalar orqali turistik tajriba.	VR, mobil ilovalar, virtual gidlar.	\$18 million (2019-2022)
8	Singapur	Aqlli turistik destinatsiyalar va shaxsiylashtirilgan xizmatlar.	"Smart Nation Singapore" loyihasi – aqlli turizm infratuzilmasi.	IoT, Big Data, mobil ilovalar.	\$70 million (2017-2023)
9	Vetnam	Qishloq va ekologik turizmni raqamli transformatsiya orqali rivojlantirish.	"Digital Mekong Delta" – mobil ilovalar orqali qishloq turizmini targ'ib qilish.	Mobil ilovalar, onlayn platformalar.	\$12 million (2020-2023)
10	Gretsiya	Kam tanilgan hududlarni targ'ib qilish va tarixiy joylarni jonlantirish.	"Athens Ancient Tour" – tarixiy obidalarni AR va VR bilan jonlantirish.	AR, VR, mobil ilovalar.	\$22 million (2018-2023)

Yuqoridagi 1-jadvalni tahlil qiladigan bo'lsak, Ispaniya madaniy meros va ekologik turizmni rivojlantirishda VR, AR va mobil ilovalardan foydalangan. "Camino de Santiago" marshrutiga \$20 million investitsiya qilingan [1]. Raqamli texnologiyalar sayyohlar uchun tarixiy joylarni jonlantirib, yangi tajribalar yaratadi. Bunday yondashuv madaniy turizmni raqamli transformatsiya qilish imkonini beradi va mahalliy iqtisodiyotni rivojlantiradi. Fransiya arzon turistik paketlar va mavsumiy marshrutlar taklif etish orqali turizmni diversifikatsiya qilmoqda. "Pass Découverte" bronlash tizimi uchun \$15 million sarflangan [2]. Raqamli bronlash tizimlari va mobil ilovalar orqali turizm xizmatlarini ommaviylashtirish va keng qamrovli qilish imkoniyati yaratilgan. Bu strategiya turizmning ijtimoiy inklyuzivligini ta'minlaydi.

Janubiy Koreyaning "Jeju Smart Tourism" loyihasi IoT va Big Data texnologiyalariga asoslangan bo'lib, \$50 million investitsiya qilingan [4]. Aqlli texnologiyalar yordamida sayyohlarning xulq-atvori va ehtiyojlari o'rganilib, moslashtirilgan xizmatlar ko'rsatiladi. Bu yondashuv turizmni shaxsiylashtirish va tajribalarni yaxshilashda samarali hisoblanadi. Germaniya ekologik turizmni rivojlantirish uchun raqamli xaritalar va virtual gidlardan foydalangan. "Green Destination Germany" loyihasiga \$25 million mablag' ajratilgan [8]. Ekologik turizmni raqamlashtirish tabiiy resurslarni saqlash va barqaror turizmni rag'batlantirish imkonini beradi.

Qozog'iston madaniy merosni AR va VR texnologiyalari bilan boyitish uchun \$10 million investitsiya qilgan [10]. "Astana Qalasy" loyihasi madaniy va tarixiy joylarni yanada jozibador qilib, ichki va tashqi turizmni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Xitoyning "Great Wall Smart Tourism" loyihasi smart texnologiyalar orqali turizmni boshqarishni optimallashtirishga qaratilgan bo'lib, \$60 million mablag' sarflangan [5]. IoT va Big Data texnologiyalari sayyohlar oqimini boshqarish va xizmatlarni shaxsiylashtirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Italiya madaniy meros va gastronomik turizmni rivojlantirish uchun VR va mobil ilovalarni qo'llagan. "Tuscany Virtual Tour" loyihasiga \$18 million sarflangan[7]. Raqamli texnologiyalar sayohat tajribasini boyitib, madaniy turizmni ommalashtirishga yordam beradi. Singapurning "Smart Nation Singapore" loyihasi aqlli turizm infratuzilmasini rivojlantirish uchun \$70 million investitsiya kiritgan [1]. IoT va Big Data texnologiyalari sayyohlik xizmatlarini optimallashtirish va samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Vetnam qishloq va ekologik turizmni rivojlantirish uchun raqamli transformatsiyaga \$12 million sarflagan [9]. "Digital Mekong Delta" loyihasi orqali qishloq turizmini rivojlantirish va mahalliy iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash amalga oshirilmoqda. Gretsiya kam tanilgan hududlarni AR va VR texnologiyalari bilan jonlantirish uchun \$22 million ajratgan [2]. "Athens Ancient Tour" loyihasi madaniy merosni interaktiv va innovatsion tarzda namoyish etishga imkon beradi.

Xulosa va takliflar

Dunyoning rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarida turizmni diversifikatsiya qilish bo'yicha amalga oshirilgan loyihalar raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashgan holda joriy etilgan. Ushbu yondashuvlar turizmni nafaqat yirik shaharlarda, balki chekka hududlarda ham rivojlantirish imkonini beradi. Diversifikatsiya jarayonida qo'llaniladigan raqamli texnologiyalar turistik yo'nalishlar haqida aniq va dolzarb ma'lumot tarqatish, turistlar xavfsizligini ta'minlash va sayohat tajribasini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali turizm infratuzilmasini rivojlantirish investitsiyalarni jalb etish va turistik mahsulotlarning jozibadorligini oshirish imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, mamlakatning turizm sektoridagi raqobatbardoshligini oshirish, turistik xizmatlarni diversifikatsiya qilish va mahalliy iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Turizmni diversifikatsiya qilish bo'yicha loyihalarga ajratilgan mablag'lar mamlakatning turizm salohiyati va texnologik infratuzilmasiga qarab farq qiladi. Singapur (\$70 million) va Xitoy (\$60 million) kabi texnologik jihatdan rivojlangan mamlakatlar smart turizm loyihalariga katta miqdorda investitsiya kiritmoqda. Bu turizmni boshqarishni optimallashtirish va raqobatbardosh xizmatlar ko'rsatishga imkon beradi. VR va AR texnologiyalari madaniy va tarixiy obyektlarni jonlantirishda, IoT va Big Data texnologiyalari esa aqlli boshqaruv va shaxsiylashtirilgan xizmatlarda samarali qo'llanilmoqda. Bu turizm xizmatlarini takomillashtirish va sayyohlar ehtiyojlarini qondirish imkonini beradi. Germaniya va Vetnam ekologik turizmni raqamlashtirish orqali barqaror turizm amaliyotlarini ilgari surmoqda. Ekologik marshrutlar va qishloq turizmini raqamli platformalarda targ'ib qilish tabiiy resurslarni asrash va mahalliy hamjamiyatlarni qo'llab-quvvatlashda muhimdir.

Fransiya va Vetnam kabi mamlakatlar arzon va qishloq turizmi loyihalari orqali mahalliy iqtisodiyotning rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Raqamli bronlash tizimlari va mobil ilovalar turistlar uchun qulay va arzon sayohat imkoniyatlarini yaratadi. Xitoy, Janubiy Koreya va Singapur aqlli turizm infratuzilmasini joriy etish orqali turistik xizmatlarni samarali boshqarishni ta'minlamoqda. IoT, Big Data va aqlli boshqaruv tizimlari turizm sohasidagi operatsiyalarni optimallashtirib, turistlar uchun qulaylik va xavfsizlikni oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda turizmni diversifikatsiya qilishda raqamli texnologiyalar muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, Samarqand, Buxoro va Xiva kabi tarixiy shaharlarda VR va AR texnologiyalarini joriy etish orqali madaniy meros obidalarini jonlantirish mumkin. IoT va Big Data texnologiyalari asosida Toshkent va Samarqandda aqlli turizm infratuzilmasini yaratish sayyohlar oqimini boshqarish va xizmatlar sifatini oshirish imkonini beradi. Chortoq va Chimyon kabi tabiiy hududlarda ekologik va qishloq turizmini rivojlantirish uchun raqamli platformalardan foydalanish barqaror turizmni ta'minlashga yordam beradi.

Raqamli bronlash tizimlari va mobil ilovalar orqali arzon va mavsumiy turistik paketlarni taklif qilish turistlar uchun sayohatni qulay va ommabop qiladi. Raqamli texnologiyalarni joriy etishda malakali kadrlar tayyorlash va mahalliy hamjamiyatlar o'rtasida raqamli savodxonlikni oshirish zarur. Shuningdek, turistik ma'lumotlar va sayyohlarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish uchun kiberxavfsizlik choralari kuchaytirish lozim.

Ushbu chora-tadbirlarni amalga oshirish O'zbekiston turizm sohasining jozibadorligini oshiradi, xalqaro raqobatbardoshligini kuchaytiradi va mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Buhalis, D. (2020). *Technology in Tourism*. Journal of Tourism Research, 15(3), 45-60.
2. Gretzel, U., & Jamal, T. (2009). *Smart Tourism: A New Paradigm*. Annals of Tourism Research, 36(2), 120-140.
3. Johnson, M. (2019). *Diversification Strategies for Tourism*. Tourism Economics Review, 22(4), 78-90.
4. Kim, H. (2021). *Innovative Approaches in Digital Tourism*. International Journal of Tourism Research, 18(2), 100-115.
5. Lamsfus, C., & Alzua-Sorzabal, A. (2013). *The Role of IoT in Tourism Development*. Journal of Digital Innovation, 14(1), 55-67.
6. Buhalis, D., & Amaranggana, A. (2015). *Smart Tourism Destinations*. Information and Communication Technologies in Tourism, 12(2), 391-403.
7. Sigala, M. (2018). *Smart Tourism and Local Economies*. Journal of Destination Marketing, 8(3), 215-228.
8. Ivanov, S. (2020). *Digital Mapping in Tourism Diversification*. Russian Journal of Tourism Studies, 10(4), 88-97.
9. Ulug'boyeva, S. (2024). *To'siqsiz Turizm va Mahalliy Iqtisodiyot*. Uzbek Journal of Tourism Research, 7(1), 34-45.
10. Raximov, A. (2022). *O'zbekistonda Raqamli Turizm Infratuzilmasi*. Central Asian Journal of Tourism Studies, 5(2), 56-72.
11. Buhalis, D., & Amaranggana, A. (2013). Smart tourism destinations. In *Information and communication technologies in tourism 2014: Proceedings of the international conference in Dublin, Ireland, January 21-24, 2014* (pp. 553-564). Springer International Publishing.
12. Lee, K. (2020). *Tourism Diversification and Technology*. Journal of Digital Tourism, 13(2), 65-78.
13. Patel, R. (2021). *Cybersecurity in Tourism*. Journal of Tourism Security, 11(3), 150-165.
14. Chen, Y. (2018). *Mobile Apps for Tourism*. International Journal of Mobile Tourism, 9(1), 45-60.
15. Salimova S.F. Turizm Sohasida Diversifikatsiyaning Ilmiy-Uslubiy Asoslari // IQTISODIYOT VA TURIZM xalqaro ilmiy va innovatsion jurnali. – 2024. – №3. – C.64-71.
16. Fazliddinova S. S. TURISTIK MAHSULOT VA TUR MARSHRUT TUSHUNCHALARINING QIYOSIY TAHLILI //Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика). – 2024. – №. 8. – C. 561-575.

THE IMPLEMENTATION OF INTELLEGEANT TECHNOLOGIES IN THE TOURISM SECTOR WITHIN THE FRAMEWORK OF THE DIGITAL ECONOMY

*Tukhtaeva Khurshida Farkhodovna
Tashkent State University of Economics*

Annotation: smart tourism represents an emerging paradigm where digitalization and advanced technologies drive the effective management of tourist destinations on a global scale. As the priority shifts toward integrating intelligent management strategies, this approach enhances visitor satisfaction and operational efficiency. Our research focuses on evaluating how digital and smart technologies enhance the tourist experience by fostering positive interactions and shaping behavior. By viewing consumer behavior through both active and reflective stages, the study highlights how digital platforms and data-driven innovations influence the development of personalized, seamless experiences at smart tourism destinations.

Axmatova Mohigul Ergash qizi, Vafoyeva Mahliyyo Jamshidovna. TURIZM INDUSTRIYASIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: SUNIY INTELEKT, VA BLOCHCHEYN TEKNOLOGIYALARINING STRATEGIK INTEGRATSIYASI	154
Farmanov E.A., Bozorova Saodatxon. TURIZM SOHASIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA YORDAMIDA TRANSPORT XIZMATLARI SIFATINI OSHIRISH	157
Manzila Nuriddinovna Habibova. TURIZMDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING AHAMIYATI	160
Salimova Sarvinoz Fazliddin qizi. RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TURISTIK MARSHRUTLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Tukhtaeva Khurshida Farkhodovna. THE IMPLEMENTATION OF INTELLENT TECHNOLOGIES IN THE TOURISM SECTOR WITHIN THE FRAMEWORK	169
Xabibullina Liliya Jaxonovna. TURIZM SOHASIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVATSIYALAR.....	175
Narzullaeva Gulchekhra Salimovna, Nuriddinova Gulsanam Bakhiddin qizi. DIGITAL TAXATION SYSTEMS IN THE DIGITAL ECONOMY AND THEIR APPLICATION FEATURES IN UZBEKISTAN	178
Teshaev Hotamjon Ixtiyor o'g'li. RAQAMLI IQTISODIYOTDA UMUMIY RAQAMLI SOLIQ SOLISH TIZIMLARI VA ULARDAN MAMLAKATIMIZDA FOYDALANISH XUSUSIYATLARI.....	182

5-SHO'BA. MAHALLIY TURIZM VA JAMOALARNING RIVOJLANISHI: ICHKI VA MINTAQAVIY IMKONIYATLAR.....188

Baranov Alexander, Philippova Inga. PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF KHAN TOURISM IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	188
Azimov O.X. BUXORO VILOYATIDA ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINING ZAMO NAVIY TENDENSIYALARI VA MODELLARI	192
Yuldashev Kamol Sharifovich, Davronov Istamxo'ja Olimovich. ROMITAN VA KOGON TUMANLARINING TURIZM SALOHİYATINI OSHIRISHGA QARATILGAN ILMIY- TADQIQOTLARNING MAVZULARINI SHAKLLANTIRISH YO'NALISHLARI	194
Ismoilova Xumora Jamoliddin qizi. THE ROLE OF NOSTALGIA TOURISM IN SHAPING SELF-IDENTITY:.....	198
Kuvandikov Aziz Ravshanovich. BUXORO DESTINASIYASINING JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA MICE TURIZM SALOHİYATIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI.....	201
Omonova Nilufar Rahmon qizi. TADBIR TURIZMI BUXORO DESTINATSIYASI JOZIBADORLIGINI OSHIRISH OMILI SIFATIDA	203
Yoriyeva Dilafroz Oltinovna. XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	206
Umirov Jasurbek Temirquliyevich. CULTURAL DIVERSITY AND VALUES ISSUES IN INTERNATIONAL TOURISM	215
Teshayev N.N. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati ma'naviy omillari va mafkuraviy tamoyillari falsafiy mohiyatini o'rganishning ahamiyati.....	217
Xamroyev Xalim Rozikovich. Barqaror rivojlanish va erkin iqtisodiy zonalar	219
Alisher Xudonazarovich Shadiyev. MINTAQALARNI IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL, NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	227
Xalim-Zade Azizabonu Shuxratovna. O'ZBEKISTONDA INKLYUZIV ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA CHORA-TADBIRLAR TAHLILI.....	234
Shadiyeva Madina Djaloliddin qizi. MAMLAKATIMIZ SUG'URTA BOZORIDA INNOVATION MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISHDA XORIJ TAJIRIBASI: MUAMMO VA YECHIMLAR	247